De dood vanuit theosofisch perspectief

(originele titel: Wat gebeurt er met ons na de dood?)

Auteur: Martin Euser, 2001,2021

Samenvatting: Augustus, 2022

§ een.
Inleiding

Het onderwerp van dit artikel is de dood, het stervensproces en het hiernamaals. Onschatbare informatie zal gegeven worden over leven en dood vanuit Theosofische bron. Aangegeven zal worden hoe men de gegeven informatie kan verifiëren.
Deze verificatie berust op het feit dat dood en slaap identieke processen zijn. Hierover kunt u meer lezen in mijn artikel " Wat gebeurt er met ons na de dood?", zie archive.org en link hieronder. De rode draad in dit artikel is het concept van de mens als een ***stroom van bewustzijn***.
Voor een uitgebreide discussie over dit onderwerp verwijs ik de lezer naar mijn boek "Resonance with the Self", hoofdstuk 5 en appendix A, dat gratis beschikbaar is in archive.org.
Zie archive.org (https://archive.org/search.php?query=Martin+Euser

§ twee

Traditionele opvattingen over de dood moedigen ons niet aan er over na te denken

In onze Westerse cultuur is de dood nog steeds een taboe. De meesten van ons houden er niet van om na te denken over hun eigen dood. Veel mensen denken dat ze slechts eenmaal leven en dat er na de dood ofwel een eeuwige hemel of hel is ofwel helemaal niets meer.
Beide gezichtspunten hebben iets van een "goedkope oplossing". Als er zo'n vast vooruitzicht is, dan hoeven we er verder niet meer over na te denken. Filosofisch gesproken is de opvatting van hemel en hel als statische toestanden een beetje kinderlijk. De natuur laat ons zien dat alles in constante beweging is, veranderlijk. Verandering behoort tot de essentie van het leven. Plato geeft ons iets om over na

te denken in zijn werk Phaedo. Socrates betoogt in deze dialoog dat we overal in de natuur het spel van polaire tegenstellingen kunnen waarnemen: dag en nacht, slapen en waken, leven en dood, enz. Wat betreft deze paren van tegenstelling merkt hij op dat alles de mogelijkheid heeft om in een tegengestelde toestand over te gaan. Ieder paar van tegenstelling heeft overgangsvormen, tussenvormen, bijv., goed en kwaad hebben als overgangsvormen: beter worden en slechter worden. De nacht komt voort uit de dag via de avondschemering , de dag komt voort uit de nacht via de dageraad.
Slaap volgt de waaktoestand en het waken volgt op de slaap. Bij elk van deze paren van tegenstelling kan men overgangsvormen vinden. Men kan gemakkelijk begrijpen dat deze tegenstellingen en overgangsvormen altijd een **toestand van iets** zijn en dat de verschijningsvorm van dit iets een van deze tegenstellingen of overgangsvormen is.
Als deze gedachtegang van toepassing is op alle paren van tegenstelling dan kunnen we ons afvragen of dit ook voor leven en dood geldt. Als deze ook een paar van tegenstelling vormen dan zou het logisch zijn dat er overgangsvormen bestaan voor leven en dood.
De dood is zeker tegengesteld aan het gemanifesteerde leven. Laten we dit eens nader bekijken. Men komt in het leven door de geboorte. Men komt in de toestand van de dood door het sterven. Men kan alleen sterven omdat men leeft. Analoog daaraan kan men alleen in het leven komen doordat men dood was. Conclusie: leven en dood komen uit elkaar voort en gaan in elkaar over via overgangstoestanden. Een zeer plausibele redenering! Men hoeft slechts de processen der natuur te observeren om te zien dat er sprake is van eindeloze cycli: van planeten die om de zon bewegen, het zaadje dat tot een plant uitgroeit, en de bioritmen in de mens. De vraag bij het bovenstaande is: wat gaat er nu door deze zich veranderende toestanden heen? Het antwoord is**: bewustzijn**!
De mens is belichaamd bewustzijn, begiftigd met het vermogen tot reflectie, denken. De persoonlijkheid (persona betekent: masker) is een tijdelijk voertuig gebouwd door de innerlijke kern van de mens, het Zelf of de monade, om zich uit te drukken op de aardse gebieden. De edelere aspekten van het denken kunnen en dienen tot uitdrukking gebracht te worden op aarde, willen we van een ontwikkeld, beschaafd, mens kunnen spreken. Door dit ontwikkelingsproces wordt tevens de mogelijkheid verschaft om het principe van reïncarnatie, wederbelichaming, op werkelijkheid te toetsen. Zie § 7.

§ 3.
Waarom kennis van de processen van de dood nuttig is.

De conclusie uit de voorgaande paragraaf is dat het in onze samenleving ontbreekt aan enige werkelijke kennis van de processen van de dood. In feite weten we weinig van het leven zelf! Toch kunnen we aanwijzingen vinden in sommige religies omtrent wat er gebeurt wanneer we sterven (zie §6). Sinds de oude wijsheid geherformuleerd is door H.P. Blavatsky onder de naam van "Theosofie" is er een schat van informatie beschikbaar over de dood en daarna. Dit houdt niet in dat we blind moeten geloven wat er in de Theosofie gezegd wordt hierover. Integendeel, we worden aangemoedigd de processen in de natuur en de structuur van het universum *zelfstandig te onderzoeken*. Hoe men dit kan doen wordt geschetst in §7.

Naast het bevredigen van de nieuwsgierigheid heeft kennis van de processen van de dood nut omdat dit soort kennis het leven zelf in ruimere zin betreft en in een ruimere context plaatst. Leven en dood zijn namelijk twee fasen van een steeds terugkerende cyclus in de natuur: de cyclus van manifestatie van bewustzijn op de uiterlijke gebieden van het leven, gevolgd door de terugtrekking van bewustzijn naar de innerlijke gebieden (waarover later meer). Deze cyclus bestaat voor de mens uit: geboorte, leven op aarde, dood, leven op de spirituele gebieden, reïncarnatie (wedergeboorte). Wanneer we uitgaan van het gezichtspunt van reïncarnatie, dan komt vanzelf de vraag naar boven wie, wat en hoe we zullen zijn in het volgende leven. In welke omstandigheden zullen we geboren worden?
Dit mogen interessante vragen lijken - en ze zijn dit ook tot op zekere hoogte - maar de belangrijkste vraag is: "Hoe zit het met ons karakter in het volgende leven?"
Waarom is dit zo'n belangrijke vraag? Omdat het karakter de bepalende factor is bij beantwoording van bovenstaande vragen. Bijv., de familie waartoe wij ons aangetrokken voelen zal energetisch gezien bij ons passen. Het karakter kan in dit verband als eigenschappen van een “psycho-magnetisch veld”, de menselijke ziel, worden gezien. Voor een verdere uitwerking van deze gedachtegang verwijs ik naar hoofdstuk twee van dit boek, waarin ik geprobeerd heb om het vraagstuk van het karakter en hoe dit verfijnd of veredeld kan worden te behandelen. Het ontwikkelen van de innerlijke, spirituele, vermogens is daarbij uitgebreid aan de orde gekomen.
Het punt waar het hier om gaat is dat wij NU beslissen hoe ons karakter zal zijn in het volgende leven!
Noodzakelijkerwijze kan ons karakter dan (op hoofdzaken) niet veel verschillen

van het karakter dat we tot op heden opgebouwd hebben. We dienen dus nu aan onszelf te werken en een gevoel voor het geestelijke in onszelf te ontwikkelen waardoor we een opening bieden in onze geest voor meer helderheid en inzicht. De enige manier om dit te doen is door belangeloze dienstverlening en een periodieke bezinning op geestelijke zaken. Leef in het NU, het eeuwige nu, wees uzelf en doe wat op uw weg komt. Verwacht niet teveel resultaten of beloning voor uw werk. Uw geest zal anders gevangen worden in verwachtingen (een vorm van gehechtheid!).
Al doende zal ons leven en bewustzijn een meer holistisch karakter of kwaliteit verkrijgen. We zullen ons meer verbonden voelen met elkaar en met het geheel (de bron van alles). Onze waardering voor schoonheid in de natuur en cultuur zal toenemen.
Om het bovenstaande samen te vatten: kennis van de processen van de dood is eigenlijk kennis van de processen van het leven in ruimere zin en is dus belangrijk voor het alledaagse leven. Naarmate ons begrip van het leven toeneemt zal ook de mogelijkheid tot verificatie van de hier besproken zaken groter worden (paragraaf 7).

§ 4
De mens: een stroom van bewustzijn
De samengestelde constitutie van de mens

In mijn boek, "De herontdekking van transcendentie" is een schema opgenomen dat de samengestelde constitutie van de mens betreft (Appendix A). Het betreft het zgn. "ei schema" dat door professor G. de Purucker is ontworpen om de samenhang van mens en kosmos te verduidelijken. Vanwege de vele technische termen laat ik dit hier achterwege. Dit hoofdstuk is een ingekorte versie van het originele stuk.

§ 5 De dood is een geleidelijk proces

Wat gebeurt er aan het einde van het leven? Om deze vraag te kunnen beantwoorden dienen we eerst het feit te herkennen dat we een zekere mate van attractie tot het leven op aarde hebben. We willen een rol spelen op het toneel van deze wereld.
De stroom van bewustzijn in de mens manifesteert zichzelf omdat er een zekere karakteristiek is binnen deze stroom die aangetrokken wordt tot de uiterlijke gebieden van het leven. Als men eerlijk is dan zal men dit feit onderkennen. In de loop van het leven wordt deze aantrekking een beetje minder. We hebben vele

dingen meegemaakt en zien een herhaling van patronen, waar we ook kijken. De aantrekking tot de innerlijke gebieden en toestanden in de stroom van bewustzijn wordt sterker. Beetje bij beetje verliezen we de interesse in het uiterlijke leven. Af en toe "zijn we er niet meer helemaal bij".
De stroom van bewustzijn flitst op en neer zogezegd tussen de innerlijke en uiterlijke velden of toestanden van bewustzijn. Het keerpunt is bereikt voor de persoonlijke, menselijke, ziel.
Deze periode van vermindering van aantrekking tot wereldse zaken duurt gewoonlijk een aantal maanden en verschilt in lengte van persoon tot persoon.

Wanneer het lichaam, het uiterlijk voertuig, slijt dan zal het uiteindelijk stuk gaan. De stroom van bewustzijn wordt onderbroken. Vergelijk dit met een gloeilamp. Men zou als simpele analogie kunnen zeggen dat daar een gelijksoortig proces aan het werk is. Het lichaam gaat desintegreren.
Dit leidt ons tot een beschouwing van de toestand na de dood.

§6 Toestanden na de dood volgens de Theosofie

De volgende informatie over processen na de dood zal enigszins schetsmatig zijn. Ik verwijs de geïnteresseerde lezer naar de esoterische instructies van dr. Gottfried de Purucker (Bron van het occultisme) waar men meer details kan vinden. Een ding dat ik verder niet behandel, is de aanwezigheid van spirituele gidsen op de onzichtbare gebieden. Deze helpen de verdwaasden en verdoolden op de subtiele gebieden, zeker ook vlak na de fysieke dood. Ook helpen zij, indien mogelijk, mensen die nog op aarde leven.
De laatste uren voordat de hersendood intreedt worden besteed aan het zgn. "panoramische visioen". Dit is een proces dat een terugblik op het leven inhoudt. Deze terugblik lijkt op een versnelde film over alle gebeurtenissen in het leven, gezien in het licht van de oorzaken die achter deze gebeurtenissen liggen. De mens ziet dan hoe anderen zijn handelingen hebben ervaren.
Normaliter zijn we niet zo goed in het waarnemen van de oorzaken achter een gebeurtenis, maar de veranderde toestand van het bewustzijn in deze overgangsperiode tussen leven en dood maakt het mogelijk om deze oorzaken waar te nemen.
De mens ziet de rechtvaardigheid van wat er allemaal gebeurd is en is in staat om het zojuist afgelopen leven in het licht van karma of de correlatie tussen oorzaak

en gevolg te zien. Zie overigens mijn opmerking over collectief karma verderop. Men zou het panoramisch visioen een leerproces of instructie aan de persoonlijke mens kunnen noemen.

Na de fysieke dood bestaat er de volgende situatie:

1. Er is het fysieke lichaam dat gaat ontbinden. Het energieveld of aura dat met het lichaam samenhangt, gaat ook uit elkaar vallen. De aura bestaat overigens uit meerdere lagen.
2. Het persoonlijke bewustzijn blijft tijdelijk gevestigd in een configuratie die we een “begeerte-lichaam” kunnen noemen. Bedenk dat de persoonlijkheid in het algemeen gekarakteriseerd wordt door begeerte-denken. Dit omvat krachten en energieën die niet verloren gaan. Wel kunnen ze omgezet worden in andere vormen.
Na de stoffelijke dood houdt de kracht van begeerten de mens nog een tijd vast in een bepaalde vorm. De overledene tracht zichzelf te bevrijden van de aardse verlangens die hem of haar nog binden aan de wereld.

De plaats waar deze vorm zich bevindt staat bij de Rooms-katholieken bekend als het vagevuur. De Grieken noemden het Hades, de oude Egyptenaren Amenti.
Zie het Egyptisch dodenboek, waarin het hart van de overledene gewogen wordt.
De Tibetanen noemen het het Bardo.

De mens bepaalt zelf de duur van deze toestand door de manier waarop hij of zij nu leeft. Indien men een spiritueel leven leidt en de gemeenschap dient dan zal ode overledene een kort verblijf in het Bardo hebben. Dit kan variëren van enkele dagen tot enkele weken.
Als men veel aandacht besteedt aan status en veel zelfzuchtige ambities heeft, dan zal men veel langer in deze toestand verblijven. Dat kan van enkele jaren tot veel langer duren.
Wanneer de gestorvene zich bevrijd heeft van zijn lagere begeerten dan treedt de *tweede* dood op. Dit houdt in dat de aspiraties en alle nobele kwaliteiten die gedurende het aardse leven ontwikkeld zijn, opgenomen worden in het veld van de geest, het hogere Zelf.
Dit markeert het einde van deze toestand van de persoonlijkheid. Beter gezegd: deze spirituele en intellectuele kwaliteiten en edele aspiraties zijn precies de zaken die overblijven van de persoonlijke mens. Soms worden deze kwaliteiten en energieën het "spirituele aroma" genoemd en dat is het dat een nieuwe bewustzijnstoestand binnengaat.

Dit is een verheven, droomachtige, toestand waarin een spirituele vervulling plaatsvindt van alle idealen die door de persoonlijkheid gekoesterd werden tijdens het leven op aarde.[4] Tevens kan deze toestand gezien worden als een soort beloning voor onverdiend lijden op aarde. Dit onverdiende lijden is een gevolg van collectieve daden en gedachten van het menselijke ras. Omdat de mens deel uitmaakt van een groter geheel zal het noodzakelijkerwijs niet aan alle ellende, geweld en stupiditeiten kunnen ontkomen. Aan de andere kant draagt de mens zelf soms ook bij aan de misère in deze wereld.

[4] Voor zeer ver ontwikkelde wezens, zoals een Buddha, is het bewustzijn in een toestand van nirvana, dat boven deze betrekkelijke illusies staat.

Wat overgebleven is van de persoonlijkheid is nu aan het droom-slapen in de boezem van de innerlijke geest of hoger Zelf. Deze slaap kan vele eeuwen duren. In het volgende leven begint de nieuwe mens in het algemeen met een iets verbeterd karakter.

Men kan zich afvragen wat er met de begeertekrachten gebeurt na de tweede dood. Deze krachten blijven hangen in de astrale matrix (zie hoofdstuk twee) als zaadjes die weer geactiveerd worden in het volgende leven van de reïncarnerende mens. U ziet hoe belangrijk het is om deze dingen te weten. U zaait de zaden voor uw volgende leven NU! U bepaalt het karakter van uw volgende leven voor een deel door hetgeen u nu doet, door hoe u nu leeft. Voor de rest is dit karakter bepaald door voorgaande levens. Hoe rechtvaardig is dit alles!
Hoe kunnen we anders zijn dan dat wat we van onszelf maken? Het kan niet anders.
Natuurlijk speelt ook het collectieve karma een belangrijke rol tijdens ons leven, maar dit mag nooit een excuus zijn om de vermogens van de geest niet te gebruiken. Ook mag dit feit niet leiden tot onverschilligheid voor het lot van anderen. Al de oude volkeren in deze wereld geloofden in de realiteit van reïncarnatie en de meerderheid doet dit nog steeds. Boeddhisten, Hindoes, Druïden, Kelten, Britten, Galliërs, Plato, Pythagoras en vele Gnostische Christenen zijn slechts enkele van de volkeren en individuen die uitgingen en uitgaan van reïncarnatie [5].

[5] Ook de Inca en Maya beschavingen, de oude Egyptenaren, de Stoïcijnen, de Romeinse dichters Vergilius, Lucretius en Horatius gingen uit van de reïncarnatie gedachte. De lijst kan nog veel verder worden uitgebreid. Ik noem nog de Joodse Zohar (een beroemd Kabbalistisch geschrift) en ook de Christelijke bijbel. Deze laatste bevat enkele impliciete verwijzingen naar de leerstelling der reïncarnatie. Zie het Johannes evangelie (9, vers 1) en Mattheüs 11, verzen 14 en 15. De beroemde kerkvader Origenes was zeer vertrouwd met deze leerstelling. Eusebius en andere

kerkvaders hebben ertoe bijgedragen dat de huidige canon nog maar bitter weinig openlijke elementen bevat van de oorspronkelijke leringen van Jezus de Nazarener. Dit heeft het Westen zo'n vijftienhonderd jaren van volstrekte onwetendheid gebracht omtrent de diepere achtergronden van het leven.

Reïncarnatie is de verloren sleutel in onze samenleving. Wanneer deze sleutel goed wordt begrepen en toegepast, tezamen met een juist begrip van Karma, dan zou onze samenleving fundamenteel veranderen. Het zou orde kunnen brengen in onze verdwaasde wereld, waarin het eigenbelang (dit geldt ook voor staten) en korte termijn winst prevaleren boven het lange termijn belang van allen.
Eén vraag over reïncarnatie, namelijk: "Waarom herinneren we ons vorige levens niet?" kan hier kort beantwoord worden. Het punt is dat we een nieuw brein hebben in een nieuw leven. Dit nieuwe brein heeft niet de herinneringen van of aan vorige levens.

§ 7 Hoe kan men deze informatie verifiëren?

Een gerechtvaardigde vraag is: "Hoe weet u dit allemaal?" of "Hoe weet u of deze informatie juist is?". Komt dit alleen uit boeken of van leraren?
Zeker, er is een schat van informatie beschikbaar die de grote Leraren der mensheid ons gegeven heeft, maar dit is niet voldoende. Iedereen kan de waarde en waarheid van deze leringen zelf ervaren. Immers, u BENT een stroom van bewustzijn. U kunt het centrum van bewustzijn verleggen van louter persoonlijk gericht naar meer spiritueel gericht. U kunt het denkvermogen zodanig gebruiken en richten dat het toegankelijk wordt voor het innerlijk licht dat ook begripsvermogen wordt genoemd.
Dr. Gottfried de Purucker geeft een belangrijke aanwijzing hiervoor in zijn werk "De bron van het occultisme" [esoterisme]. Hij zegt:
"**Meditatie is het houden van een gedachte in de geest en het toestaan aan het bewustzijn om innerlijk te werken met deze gedachte op een vreugdevolle en gemakkelijke manier**".
"De juiste manier van mediteren is om een nobele gedachte te koesteren, een schone gedachte, een behulpzame gedachte en deze zodanig in de geest te houden dat het een plezier wordt. Heb deze gedachte lief. Houd haar in de geest. Laat haar daar wonen. Laat de geest er op broeden zoals een kip op haar eieren en kuikens broedt. Er is geen noodzaak om de fysieke of persoonlijke, psychische, wil te gebruiken. Wanneer men dat wel doet dan zal men niet slagen omdat zo'n

wilsuitoefening inspanning betekent en druk uitoefent. Dat is niet de juiste wijze van mediteren. Koester een schone gedachte en blijf eraan denken, houd het [dynamisch] in de geest; dit is meditatie en als men deze simpele regel van Jnana-yoga [6] beoefent dan wordt dit een natuurlijk iets na enige tijd. Het wordt een deel van uw dagelijks bewustzijn. Vaak zal u zich nauwelijks realiseren dat u deze gedachte denkt. Ze zal er altijd zijn in het achterhoofd. Dat is meditatie. En concentratie is om op gezette tijden, wanneer u er de tijd voor heeft, deze gedachte duidelijker en voller in het bewustzijn toe te laten en er al uw aandacht op te vestigen, niet met de wil, maar met gemak."

[6] Uit Wikipedia: **Jñāna-yoga** (spreek uit *dznjana joga*) is een van de hoofdtakken van de yoga en wordt al beschreven in de oude Upanishads, de filosofische porties van de Veda's die de schriftelijke basis van het hindoeïsme vormen. Jñāna-yoga kan het best worden vertaald als 'de weg van het directe inzicht door middel van zelfkennis'. Deze weg is voornamelijk filosofisch van aard (vergelijk het met het aan *jñāna* verwante woord *gnosis*), maar, in tegenstelling tot wat men in het westen meestal onder filosofie verstaat, niet speculatief, maar experimenteel.
Jñāna-yoga zoekt op spiritueel-filosofische gronden naar een bevrijding uit de wereld van vreugde en verdriet, succes en falen, geboorte en dood, goed en kwaad etc. De benadering van jñāna-yoga is rationeel-experimenteel en als zodanig niet gebaseerd op enige godsdienst, geloof of doctrine.

Dr. De Purucker stelt verder dat dit type meditatie het fundamentele geheim is van yoga - eenheid van de geest of het denkorgaan met de onuitsprekelijke rust, wijsheid en liefde van de god binnenin. Dit is een heel waardevol advies!
In de slaap kan men dan geleidelijk aan meer continuïteit van bewustzijn ervaren.

Men zal ook broederschap of de eenheidsgedachte in praktijk moeten brengen. Dat is de enige manier om de karakteristieken van het eigen bewustzijn te veranderen in de goede zin van het woord. Het gaat er daarbij niet zozeer om om "aardig" te zijn voor elkaar. Dat doen ze in sekten ook. Nee, het heeft alles te maken met respect voor de uniekheid van de ander en het van elkaar leren. Samenwerken voor het welzijn van het geheel is een essentieel deel van deze praktijk!
Men kan iets wezenlijks leren van een ander wanneer men zich met de essentie van die ander identificeert. Dit kan men doen door zich in de positie van de ander te verplaatsen, door in *resonantie* of samenklank te komen met die ander. Dit alles is een kwestie van het gebruiken en ontwikkelen van het begripsvermogen, dat ook empathische vermogens omvat. Onze relatie met anderen is dus diepgaand betrokken in het proces van spirituele groei.
Hoewel spirituele groeiprocessen soms pijnlijk kunnen zijn door de immense weerstanden die we in onszelf en bij anderen in de omgeving tegen kunnen komen, is het spirituele pad ook heel mooi! Men zal meer diepte, warmte en menselijkheid

in de relaties met anderen gaan ervaren. Natuurlijk zal men ook innerlijke strijd en onrust kennen en misschien ruzies in de omgeving. Alle werkelijk waardevolle dingen moeten veroverd worden!

Een kritisch onderzoek naar het voorgaande is uiteraard nodig. In dit soort zaken (esoterisch onderwijs) wordt men altijd weer op zichzelf teruggeworpen voor de zelfstandige verificatie van de leringen. Wel is het zo dat alle grote leraren in grote trekken hetzelfde onderwijzen en dit kan ons het vertrouwen geven dat we nodig hebben. Een deugdelijke filosofie, zoals de esoterische leer [7] die bevat, is consistent, gezond en bevat helende leringen, waardoor men geleidelijk aan bewust wordt van de eigen samengestelde constitutie en de relatie daartussen met de "buitenwereld".
De oude wijsheidstraditie geeft ons wegwijzers op het spirituele pad. Voor een ieder staat de keuze open om dit pad te betreden. Een pad, dat bepaald wordt door het motief van de zoeker.

[7] Zoals eerder aangeduid in mijn boeken, geef ik voornamelijk, maar niet uitsluitend, het werk weer van leraren van de Point Loma theosofische traditie, zoals G. de Purucker. Zie verder archive.org voor werken van mijn hand.